

بازسازی آموزش ضمن خدمت

میزان کاربرد اصول آموزش بزرگسالان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت

فاطمه گنجی، منطقه ۹ تهران

مقدمه

یکی از شروط اصلی یادگیری و اعتلای علمی هر متعلمی، رضایت وی از کیفیت آموزش است. در واقع پایداری نهاد هر نظام آموزشی به پویایی آن در به هنگام‌سازی ظرفیت‌های خویش برای تنظیم و تأمین کیفیت مناسب مؤلفه‌های مختلف، اعم از روش‌های آموزشی، امکانات و تجهیزات، مدیریت و تشکیلات، آموزشگران و کارکنان آن برمی‌گردد (صفا، ایروانی و شعبانعلی فمی، ۲۰۰۹: ۹۲).

توجه به اصول یادگیری در فعالیت‌های تربیتی شرط اساسی موفقیت مربیان است. نظر معلمان درباره یادگیری در طرز کار آن‌ها تأثیر فراوان دارد.

معلمانی که اصول و مبانی یادگیری را درست تشخیص دهند بهتر می‌توانند در تعلیم و تربیت افراد اقدام کنند (شریعتمداری، ۱۸: ۱۳۹۲).

بر این اساس، نولز هفت اصل را به‌عنوان اصول آموزش بزرگسالان مطرح می‌نماید که عبارت‌اند از:

فراگیرمحور بودن فعالیت آموزشی؛ شخصی‌سازی آموزشی؛ مرتبط‌سازی با تجربه فراگیران؛ مرتبط‌سازی با نیازهای فراگیران؛ ایجاد جو مثبت؛ مشارکت فراگیران در یادگیری، و انعطاف‌پذیری برای رشد و توسعه شخصی موضوع. محل به‌کارگیری این اصول در تدریس مدرسان، در مراکز آموزش نیروی انسانی است که مسئولیت آموزش و تربیت معلمان را برعهده دارند. لذا مراکز فوق علاوه بر آموزش، وظیفه چگونه آموزش دادن را نیز به عهده دارند اما باید پرسید آیا مدرسان خود تا چه میزان با روش‌های تدریس و سبک‌های آموزش آشنا هستند؟ چه میزان

نیازسنجی آموزشی و با سوق دادن آن‌ها به سمت تخصصی شدن باعث آموزشی مناسب و کاملاً تخصصی برای متعلمان به‌ویژه معلمان کشور گردیم.

از آنجا که اجرای دوره آموزشی یکی از اجزای فرایند برنامه و رسیدن به اهداف برنامه و برطرف کردن نیازهای آموزشی است، نکته‌ای که در اجرای برنامه مهم است احتمال وجود عوامل پیش‌بینی نشده در برنامه است که ممکن است رخ بدهد. در اینجا باید به‌گونه‌ای عمل کرد که قابلیت انعطاف و تغییر در اجرا امکان‌پذیر باشد تا با توجه به مقتضیات و شرایط بتوان تغییرهای لازم را در آن ایجاد نمود به نحوی که مشکلات ایجاد شده رفع گردد. برای آنکه یک دوره آموزش اثربخش داشته باشیم توجه به چند موضوع الزامی است اول آنکه دوره مبتنی بر حل مسئله باشد، دوم آنکه عملگرا باشد، سوم آنکه مدیران ارشد باید در اجرای دوره نقش داشته باشند و بدین وسیله حمایت خود را از

به اصول تعلیم و تربیت و اصول آموزش متناسب با مخاطبان متعهد هستند و آن‌ها را به‌کار می‌گیرند؟

بنابراین ضروری است که تحقیقات جدی در این زمینه آغاز گردد و با استقرار یک نظام مفید براساس اصول علمی بتوانیم با سرعت، دقت و کیفیت بهتری آموزش مداوم معلمان را در کشور پیش ببریم. لذا با توجه به یادگیری اصول آموزش بزرگسالان در دوره‌های آموزش ضمن خدمت، با این شیوه آموزشی، می‌توان به ایجاد تغییرات مطلوب در زمینه آموزش ضمن خدمت معلمان در تقویت باور مدرسین کمک مؤثری کرد. آموزش بزرگسالان در ایران نیاز به تخصصی شدن و توجه بیشتر به اصول آموزشی دارد و برای کسب یادگیری مناسب از طریق اصول یادگیری حاکم بر آموزش بزرگسالان باید کیفیت آموزشی در مؤسسات آموزش بزرگسالان را مورد بررسی و بازبینی جدی قرار دهد و با توجه به

فراگیران و فرایند آموزش نشان دهند. نکته دیگر اینکه اغلب افرادی که در این دوره شرکت می‌کنند از لحاظ تجربه و از نظر میزان دانش و اطلاعات منابع ارزشمندی هستند که با مشورت آنان برای تعیین محتوای دوره‌ها می‌توان به انتخاب بهترین، مفیدترین و مؤثرترین محتوای آموزشی کمک شایانی کرد.

در یکی از دوره‌های ضمن خدمت که در منطقه ۹ تهران برگزار می‌شد، با توجه به نکاتی که در بالا گفته شده و از آنجایی که عده‌ای از همکاران با اصول آموزش بزرگسالان براساس پژوهشی که این جانب انجام داده‌ام آشنا بودند، مطالب مطرح در کلاس را فاقد جذابیت و تکراری ارزیابی کردند، از استاد مربوطه خواسته شد شیوه خود را براساس یافته‌های پژوهش در زمینه اثربخشی بیشتر آموزش قرار دهد. که خوشبختانه استاد هم موقعیتی فراهم ساخت تا در آن یادگیری به بهترین وجه، مشارکتی و تعاملی صورت بگیرد که در نهایت رضایتمندی فراگیران را به همراه داشت، لذا برنامه‌ریزان منابع انسانی باید به دنبال کیفیت دوره‌های آموزش و پرورش باشند و چالش‌های مرتبط با این مسائل را شناسایی کنند و آن‌ها را با آموزش مناسب تبدیل به فرصت کنند.

بحث و بررسی سؤال‌ها و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از بررسی یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اصول آموزش بزرگسالان، فعالیت‌های فراگیر محور، شخصی‌سازی آموزش، بهره‌گیری از تجربه فراگیران، ارزیابی نیازهای فراگیران، شرایط یادگیری و ایجاد جو مثبت، استفاده از مشارکت در فرایند یادگیری، انعطاف‌پذیری برای رشد و توسعه شخصی، در دوره‌های آموزش ضمن خدمت معلمان منطقه ۹ تهران، پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد.

آموزش ضمن خدمت سبب گسترش دامنه فعالیت معلمان می‌شود و مهارت‌ها و ورزیدگی لازم در کار را برای تحقق هدف‌های تربیتی آموزش و پرورش در آنان به وجود می‌آورد. اما این نکته قابل تأمل است که صرفاً آموزش و اجرای دوره‌های آموزشی نمی‌تواند به سازمان در راه رسیدن به اهداف خویش کمک کند. آموزش‌ها، باید با

وظایف نظارتی و مدیریتی و همچنین برای رسیدن به نتایج مورد انتظار در آموزش ضمن خدمت باید در درجه اول اصول آموزش بزرگسالان در نظر گرفته شود. هر یک از این اصول می‌تواند تأثیر ویژه‌ای در آموزش ضمن خدمت معلمان داشته باشد و می‌تواند منجر به توسعه و پیشرفت بزرگسالان شده و کیفیت و کارایی آن‌ها را تضمین نماید (اوزوم بکتاش، ۲۰۱۰)

توجه به اصول و روش‌های علمی بنا گذاشته شوند تا نتیجه به دست آمده نیازهای موجود را برطرف سازد، بدین منظور باید ضعف‌ها و آسیب‌های وارد بر این دوره‌ها شناسایی و مرتفع شوند تا باعث هدر رفتن سرمایه‌های سازمان نشوند. بدون شک، مدرسانی در آموزش ضمن خدمت موفق هستند که به انواع فنون و روش‌های یادگیری آگاهی و تسلط داشته باشند تا در اجرای فرایند آموزشی، هدف‌های آموزشی تحقق پیدا کند. یکی از زمینه‌های توجه در این امر، آموزش بزرگسالان است. مالکوم نولز (۱۹۸۴) در اصول آموزش بزرگسالان رعایت موارد زیر را به معلمان آنان توصیه می‌کند: ایجاد جو مشارکت در حین آموزش؛ ارائه روش‌هایی برای تعامل بین یادگیرندگان با یکدیگر و با معلم؛ تشخیص نیازها و علایق یادگیرندگان بزرگسال؛ بنا نهادن اهداف یادگیری براساس نیازها و علایق یادگیرندگان، مشخص کردن گام‌های متوالی رسیدن به اهداف و ارزیابی کیفیت یادگیری در حین آموزش و تشخیص نیازها برای آموزش در آینده (فیشسر و پودسچی، ۱۹۹۰). آنچه در آموزش ضمن خدمت مهم است به روزرسانی مهارت‌های ضروری، ارائه امکانات پیشرفته آموزش و فراگیری امکانات ارائه شده به شیوه باز و انعطاف‌پذیر است. در تمام جوامع امروزی این آموزش‌ها به یک استاندارد در تمام زمینه‌های حرفه‌ای تبدیل شده است. در آموزش‌های بزرگسالان برای رسیدن به افزایش بهره‌وری، ایجاد انگیزه در کارکنان، حفظ توسعه کارکنان، به حداقل رساندن معایب، به حداقل رساندن انرژی محیط کار

پیشنهادها

- توجه بیشتر اساتید به استفاده از فعالیت‌های فراگیرمحور در آموزشی؛
- توجه بیشتر اساتید به شخصی کردن و توجه به ویژگی‌های فردی معلمان در فعالیت‌های آموزشی؛
- توجه بیشتر اساتید به بهره‌گیری از تجربه فراگیران و استفاده از تجربیات پیشین معلمان در فعالیت‌های آموزشی؛
- ارزیابی نیازهای معلمان در فعالیت‌های آموزشی، بهره‌گیری از مشاوره شخصی و غیررسمی و تلاش در تشخیص درست نیازهای معلمان توسط اساتید؛
- تلاش اساتید در ایجاد جو مثبت و شرایطی که در آن یادگیری به سهولت و بدون هیچ تهدیدی انجام بگیرد.
- استفاده اساتید از مشارکت معلمان در فعالیت‌های آموزشی؛
- تلاش بیشتر اساتید در انعطاف‌پذیر کردن شرایط و فعالیت‌های آموزشی و توجه به رشد و توسعه شخصی خود معلمان، استفاده از نظرات و انتقادات معلمان در زمینه تدریس؛
- بهره‌گیری از تجربیات اساتید باتجربه در زمینه سبک‌های تدریس مؤثر در دوره‌های ضمن خدمت.

*منابع

۱. جارویس، پیتر، آموزش بزرگسالان و آموزش مداوم ترجمه غلامعلی سرمد، تهران: سمت.
۲. دلور، علی (۱۳۹۱). روش تحقیق در علوم رفتاری، تهران: سمت.
۳. شعبانی، ح (۱۳۹۲) روش‌ها و فنون تدریس، مهارت‌های آموزشی و پرورشی، تهران: سمت.
۴. شریعتمداری، روزنامه کیهان، چاپ ۱۳۹۲: ۱۸.
5. Molhouland (2009). A methodological approach to supporting organizational learning. Human computer studies. Vol.55.
6. Ozlem Bektas O. (2010). Identifying the in-service training needs of the social studies teachers within the context of lifelong learning. Procedia Social and Behavioral Sciences. 2.3036-3042-26.